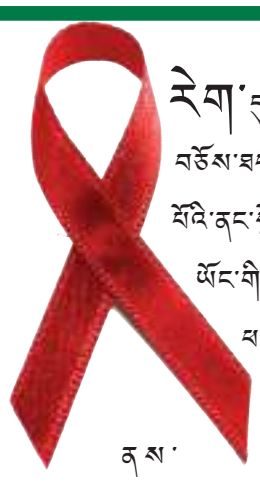

1 ཚན་རིགརེག་དུག་ནད་གཞི་ནི་ད་ལྟའི་ཆར་འཛམ་གླིང་ནང་
བཅོས་ཐབས་མེད་པ་དང་སྲོག་ཉེན་ཆེ་ཤོས་ཡོད་པའི་ནད་གཞི་ཞིག་ཡིན་ལ་དེ་ཡང་མིའི་ལུས་
པོའི་ནང་སྔོན་འགོག་ཕྲ་ཕུང་གཏོར་བཅོམ་བྱེད་པའི་ནད་སྲིན་ཁྱབ་འཕེལ་བྱུང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་
ཡོང་གི་ཡོད། སྤྱིར་མིའི་ལུས་པོའི་ནང་ཕྲ་འབུ་གྲངས་ཐེར་འབུམ་མང་པོ་ཡོད་པ་དང་དེ་དག་
ཕལ་ཆེ་བས་ང་ཚོར་གནོད་མི་བྱེད་པ་མ་ཟད་མང་པོ་ཞིག་གིས་ཟས་འཇུ་བ་སོགས་
ལུས་ཀྱི་བྱེད་ལས་མང་པོར་ཕན་གྲོགས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། འོན་ཀྱང་སྐབས་རེ་ཕྱི་རོལ་
ནས་ ཕྲ་འབུའི་རིགས་དེ་འདྲ་ང་ཚོའི་ལུས་པོའི་ནང་སླེབས་སྐབས་ལུས་ཀྱི་དབང་པོ་གང་
རུང་ལ་སྐྱོན་བྱེད་ པ་དང། དེ་ཡང་ཕྲ་འབུ་སོ་སོའི་རིགས་དང་རྣམ་པ་འདྲ་མིན་གྱི་རྐྱེན་པས་འགའ་ཞིག་ང་ཚོའི་གློ་བའི་ནང་བསྡད་ནས་དེའི་ཕྲ་ཕུང་གཏོར་བཅོམ་བྱེད་པ་དང་དུས་ཡུན་གང་ཙམ་རྗེས་གློ་ནད་འདྲ་མིན་ཡོང་བ། དཔེར་ན། ཊི་བིའི་གློ་ནད་ལྟ་བུ་དང་། འགའ་ཞིག་ང་ཚོའི་མཆིན་པའི་ནང་བསྡད་ནས་མཆིན་པའི་ཕྲ་ཕུང་གཏོར་བཅོམ་བྱེད་པས་མཆིན་པའི་ནད་གཞི་སྐྲུན་པ། དཔེར་ན། མཆིན་ཚད་ཀ་དང་ཁ་སོགས་ཡོང་བ་ལྟ་བུ་ཡིན། སྤྱིར་ཕྲ་འབུ་ལ་རིགས་གཉིས་ཡོད་པ་ལས་གཅིག་ལ་སྲིན་འབུ་དང་གཞན་དེར་གཉན་སྲིན་ཟེར་གྱི་ཡོད། རེག་དུག་སྐྲུན་མཁན་གྱི་ཕྲ་འབུ་ནི་གཉན་སྲིན་གྱི་རིགས་བྱེ་བྲག་ཅིག་དང་དེ་དག་མིའི་འཁོར་སྐྱོད་མ་ལག་ནང་བསྡད་ནས་དེར་ཡོད་པའི་སྔོན་འགོག་མ་ལག་གི་ཕྲ་ཕུང་རྩ་མེད་གཏོང་གི་ཡོད། སྔོན་འགོག་མ་ལག་ཅེས་པ་ནི་ང་ཚོའི་ལུས་པོའི་ནང་ཕྱི་ནས་སླེབས་པའི་ཕྲ་འབུ་དང་རྫས་ངན་རྩ་མེད་གཏོང་བའི་ཆ་ཤས་ཤིག་དང་དེའི་ནང་དམིགས་བསལ་གྱི་ཕྲ་ཕུང་དང་སྣེ་ལེན་ཕྲ་ཕུང་སོགས་ཆ་ཤས་དུ་
མ་ཞིག་ཡོད། སྔོན་འགོག་མ་ལག་མེད་ན་ལུས་ལ་ནད་གཞི་དྲག་སྐྱེད་ཐུབ་
པའི་ནུས་པ་མེད།
ད་ཆ་འཛམ་གླིང་ནང་རེག་དུག་ནད་གཞི་ཕོག་པ་མི་འབོར་ས་ཡ་སུམ་ཅུ་
སོ་ལྔ་ཙམ་ཡོད་པ་དང། ལོ་རེར་ས་ཡ་གཅིག་དང་ཕྱེད་ཙམ་ལ་སྲོག་སྐྱོན་
ཕོག་གི་ཡོད།
ཉེ་དུས་ནང་ནད་གཞི་འདིའི་བཅོས་ཐབས་ཐད་གཏམ་བཟང་གི་
གནས་ཚུལ་འགའ་ཞིག་བྱུང་ཡོད་པ་དང་། དེ་ལས་གཙོ་བོ་གཅིག་ནི་སྐྱེས་
མ་ཐག་པའི་ཕྲུ་གུ་རེག་དུག་ནད་འབུ་ཡོད་མཁན་ཚོར་བཅོས་ཐབས་ཐད་
གསར་རྙེད་གལ་ཆེ་ཞིག་བྱུང་ཡོད། ད་ལྟའི་ཆར་ནར་སོན་པའི་མི་ཚོའི་
གཟུགས་པོའི་ནང་ནད་འབུའི་ཁ་གྲངས་འཕེལ་སྐྱེད་འགོག་པའི་སྨན་མང་པོ་ཡོད་ཀྱང་དེས་ནད་འབུ་རྩ་མེད་ནམ་ཡང་བཟོ་ཐུབ་ཀྱི་མེད། དེ་སྔོན་ཡིན་ན་སྐྱེས་མ་ཐག་པའི་ཕྲུ་གུ་ཚོར་སྐྱེས་ནས་བདུན་ཕྲག་འགའ་ཞིག་གི་རྗེས་སུ་སྨན་གཏོང་འགོ་འཛུགས་པ་མ་ཟད་སྨན་གྱི་ཚད་གཞི་ཡང་ཉུང་ངུ་ཞིག་ལས་གཏོང་གི་མེད། ཐབས་ལམ་དེའི་ཐོག་ནས་རེག་དུག་ནད་འབུ་ཡོད་པའི་བྱིས་པ་ཚོར་ནད་འབུ་རྩ་མེད་གཏོང་མི་ཐུབ་ནའང་འཕེལ་སྐྱེད་ཡོང་བར་འགོག་གི་ཡོད་པས་མི་ཚེ་ཧྲིལ་པོར་སྨན་བསྟེན་དགོས་ཀྱི་ཡོད། སྔོན་ཀྱང་ལོ་གཉིས་སྔོན་དུ་བརྟག་དཔྱད་ཆེད་ཕྲུ་གུ་ཞིག་སྐྱེས་ནས་ཆུ་ཚོད་བཞིའི་རྗེས་སུ་སྨན་བཏང་བ་མ་ཟད་སྨན་གྱི་ཚད་གཞི་ཡང་མི་རྒན་པ་ལྟར་བཏང་བས་ཁོའི་ལུས་པོའི་ནང་ནད་འབུ་རྩ་མེད་ཕྱིན་པ་རྙེད་ཡོད། གནས་ཚུལ་དེ་ཁྱབ་སྤེལ་བྱེད་སྐབས་མི་མང་པོས་ཕྲུ་གུ་དེར་སྔ་ས་ནས་ནད་འབུ་ཡོད་མེད་ཀྱི་དོགས་པ་བྱེད་མཁན་བྱུང་བས་ཚན་རིག་པ་ཚོས་སླར་ཡང་ཕྲུ་གུ་གཉིས་པ་ཞིག་ལ་སྐྱེས་དུས་ནས་ནད་འབུ་ཡོད་པ་གཏན་ཁེལ་བྱས་ཐོག་སྔོན་མ་བཞིན་སྨན་བཏང་བས་ནད་འབུ་རྩ་མེད་ཕྱིན་པ་རྙེད་ཡོད། འོན་ཀྱང་ཕྲུ་གུ་དེ་ད་ལྟ་ཟླ་བ་དགུ་ཡིན་པས་ལོ་གཉིས་བར་སྨན་གཏོང་དགོས་ཀྱི་ཡོད་ལ། དེ་ནི་ད་ལྟ་སྨན་གཏོང་བཞིན་པའི་སྐབས་སུ་ནད་འབུ་རྩ་མེད་ཕྱིན་པ་རྙེད་ཀྱང་རྗེས་སོར་བསྐྱར་ལོག་བྱེད་པའི་ནུས་པ་ལོ་གཉིས་བར་གནས་ཐུབ་པས་བརྒྱ་ཆ་བརྒྱ་ཐམ་པ་གཙང་སེལ་བྱུང་མིན་སྐབས་དེ་དུས་སྨན་

མཚམས་འཇོག་བྱེད་སྐབས་ཤེས་རྒྱུ་ཡིན་པ་བརྗོད་བཞིན་
ཡོད། གང་ལྟར་ཡང་ཐབས་ལམ་འདི་ལམ་ལྷོངས་བྱུང་ཚེ་སྨན་
སྤྲོད་བྱེད་ཚུལ་ལ་འགྱུར་བ་ཕྲན་བུ་གཏང་བའི་ཐོག་ནས་མ་
ལས་ཕྲུ་གུར་འགོ་བའམ་མངལ་ནས་སྐྱེ་སྐབས་ཕྲུ་གུ་ཚོར་ནད་
འབུ་འདི་འགོ་བའི་ཉེན་ཁ་འགོག་སྲུང་ཐུབ་པ་རེད། འོན་ཀྱང་
ཐབས་ལམ་འདིས་ནད་འབུ་ཕོག་ཟིན་པའི་ནར་སོན་ཚོར་བཅོས་མི་
ཐུབ་ལ་ནར་སོན་ཚོར་ནད་འབུ་འདི་འགོ་བར་འགོག་སྲུང་ཡང་བྱེད་ཐུབ་ཀྱི་
མེད།
གནས་ཚུལ་གཞན་ཞིག་ནི་རིགས་རྫས་ཀྱི་གསོ་ཐབས་ཞེས་པ་དེ་རེད། སྤྱིར་རིགས་རྫས་ཀྱི་གསོ་
ཐབས་ཞེས་པ་ནི་ང་ཚོའི་རིགས་རྫས་གང་རུང་ངམ་དུ་མར་བསྒྱུར་བཅོས་བཏང་བའི་ཐོག་ནས་ནད་གཞི་གང་ཡང་འགོག་པ་དང་དེ་ལས་དྲག་སྐྱེད་ཡོང་ཐབས་བྱེད་པའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་ལ་ཟེར་བ་ཡིན། ཐབས་ལམ་འདིའི་རྙེད་ཚུལ་ནི་དེ་སྔོན་རེག་དུག་ནད་གཞི་ཡོད་པའི་མི་ཞིག་ལ་ཁྲག་གི་འབྲས་ནད་ཕོག་ཏེ་ཟུངས་ཁྲག་ཚང་མ་ཕྱིར་འདོན་ཐོག་མི་གཞན་ཞིག་གི་རུས་རྐང་ལས་བྱུང་བའི་མ་རྐང་ཕྲ་ཕུང་འཕོ་གཏོང་བྱེད་དགོས་བྱུང་བ་རེད། འོན་ཀྱང་རྗེས་སོར་མི་དེར་རེག་དུག་གི་ནད་འབུ་མེད་པ་གྱུར་ཏེ་ནད་འབུ་འདི་ལས་གཙང་དྲག་བྱུང་བའི་མི་ཐོག་མ་དེ་ཆགས་ཡོད། ཁོང་ལ་ནད་འབུ་འདི་རྩ་མེད་ཆགས་དགོས་དོན་
འཚོལ་སྐབས། ང་ཚོའི་ཁྲག་གི་ནང་སྔོན་འགོག་ཕྲ་ཕུང་ T-ཕྲ་
ཕུང་ཟེར་བ་ཞིག་ཡོད་པ་དང་ཕྲ་ཕུང་དེ་ནི་ནད་འབུ་སོགས་ལས་
འགོག་སྲུང་བྱེད་མཁན་གྱི་དམག་མི་ལྟ་བུ་དེ་ཡིན། ཕྲ་ཕུང་དེའི་
པགས་པའི་སྟེང་སྤྲི་དཀར་ CCR5 ཞེས་པའི་ཆ་ཤས་ཤིག་ཡོད་
པ་དང་རྒྱུན་ལྡན་ལྟར་ན་རེག་དུག་གི་ནད་འབུ་ཐོག་མར་ཆ་ཤས་
དེའི་བརྒྱུད་ནས་T-ཕྲ་ཕུང་གི་ནང་དུ་འཛུལ་ནས་ཕྲ་ཕུང་ཧྲིལ་པོ་
གཏོར་བཤིག་གཏོང་གི་ཡོད། འོན་ཀྱང་ཁྲག་སྦྱིན་གཏོང་མཁན་
དེའི་ལུས་པོའི་ནང་ CCR5 གི་རིགས་རྫས་ལ་འགྱུར་འབག་བྱུང་
བས་དེའི་གཟུགས་རྒྱུན་ལྡན་ལྟར་མེད་པས་རེག་དུག་གི་ནད་འབུ་འབྱར་མི་ཐུབ་པ་དང་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་T-ཕྲ་ཕུང་ཐོག་སྐྱོན་
བྱེད་ཐུབ་ཀྱི་མེད། དེ་ལྟར་ཡང་རྐང་རུས་གཅིག་ནས་གཞན་དུ་འཕོ་གཏོང་བྱེད་པར་འགྲོ་གྲོན་ཆེ་བ་དང་རྐང་རུས་སྦྱིན་མཁན་དཀོན་པས་རེག་དུག་ནད་གཞི་ཡོད་པའི་མི་དམངས་ལ་རྒྱ་ཁྱབ་ཐོག་བཅོས་ཐབས་འདི་ལག་བསྟར་ཐུབ་ཐབས་མེད་པ་རེད། ཉེ་དུས་ཚན་རིག་པ་ཚོས་རིག་པ་འདི་གཞིར་བཞག་གིས་རེག་དུག་ནད་འབུ་ཡོད་མཁན་ཚོའི་ལུས་པོ་ནས་T-ཕྲ་ཕུང་གང་འཚམས་ཕྱིར་འདོན་ཐོག་དེའི་ CCR5 གི་རིགས་རྫས་བསྒྱུར་བཅོས་བཏང་ནས་སླར་ཡང་ནད་པ་དེའི་གཟུགས་པོའི་ནང་བླུགས་སྐབས་ T-ཕྲ་ཕུང་དེ་རིགས་ནད་འབུས་གནོད་མི་ཐུབ་སྟབས་རིམ་བཞིན་ཁ་གྲངས་འཕེལ་བ་དང་རྒྱུན་ལྡན་གྱི་T-ཕྲ་ཕུང་དག་ནད་འབུས་གཏོར་རིམ་བཞིན་ཉུང་དུ་ཕྱིན་པ་རྙེད་པ་མ་ཟད། རྒྱུན་ལྡན་གྱི་ཕྲ་ཕུང་ཉུང་དུ་ཕྱིན་པ་དང་ལྷན་དུ་དེའི་ནང་འཚོ་སྡོད་བྱེད་པའི་རེག་དུག་ནད་འབུ་ཡང་ཉུང་དུ་ཕྱིན་པ་རྙེད་ཡོད།
གལ་ཆེའི་རྙེད་དོན་འདི་དག་ལ་བརྟེན་ནས་མི་རིང་བར་རེག་དུག་ཐོག་རྒྱ་ཁྱབ་ཏུ་བཀོལ་སྤྱོད་ཐུབ་
པའི་བཅོས་ཐབས་ཤིག་ཤེས་རྟོགས་ཐུབ་རྒྱུའི་རེ་བ་བྱེད་བཞིན་ཡོད། རེག་དུག་གི་ནད་གཞི་འདི་གོ་ལ་སྤྱིར་
འཕྲད་བཞིན་པའི་དཀའ་ངལ་ཞིག་དང་བོད་ཕྱི་ནང་གི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་དུ་ཡང་ནད་གཞི་འདིས་འཕྲོད་བསྟེན་གྱི་
དཀའ་ངལ་མི་ཉུང་བ་ཞིག་སྤྲོད་བཞིན་ཡོད།

༄༅། བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་ནས་པར་སྐྲུན་ཞུས། སྤྱིའི་འདོན་ཐེངས་ ༡༦། ༢༠༡༤།༧།༡༨ སྒོར་ ༡༠།

རེག་དུག་བཅོས་ཐབས་ཡོང་བའི་རེ་བ།

རེག་དུག་གི་གཉན་སྲིན།

རིགས་རྫས་ཀྱི་གསོ་ཐབས།

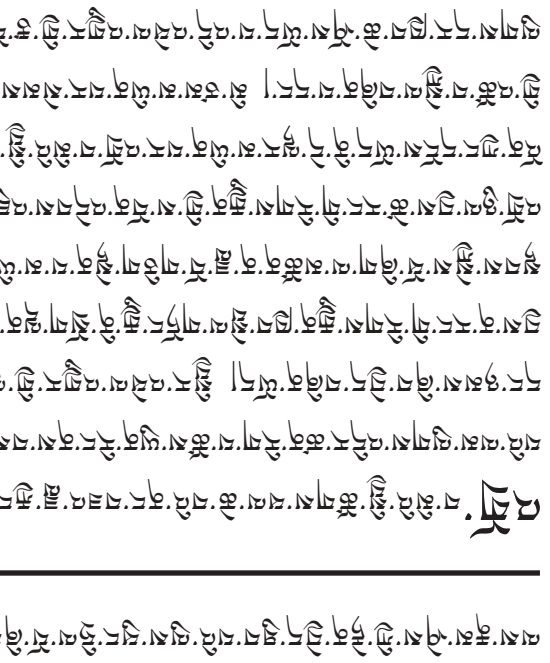

ཚན་རིག 2

མ་རྐང་ཕྲ་ཕུང་ལས་བཟོས་པའི་ཀླད་པ།
ཉེ་དུས་ཚན་རིག་པ་ཚོས་མིའི་པགས་པའི་མ་རྐང་ཕྲ་ཕུང་བེད་སྤྱོད་བྱས་ནས་བརྟག་དཔྱད་ཁང་དུ་མི་འི་ཀླད་པ་དང་འདྲ་བའི་གཟུགས་ཕུང་ཆུང་ངུ་ཞིག་སྐྱེ་འཕེལ་བྱེད་འཇུག་ཡོད། ཁོང་ཚོས་པགས་པའི་ཕྲ་ཕུང་ཞིག་བླངས་ནས་ཟླ་བ་བཅུ་ལྷག་ཟས་བཅུད་དང་ཚ་དྲོད་རན་པའི་ཁོར་ཡུག་འོག་འཚར་ལོངས་འཇུག་སྐབས་མཐར་ཚངས་ཐིག་ལ་མི་ལི་མི་ཊར་གསུམ་ལྷག་ཡོད་པའི་ཕུང་གྲུབ་ཀྱི་གོང་བུ་ཞིག་ཏུ་གྱུར་བ་དང་རྒྱུན་ལྡན་མིའི་ཀླད་པ་བཞིན་གོང་བུ་འདིའི་ཆ་ཤས་ཕན་ཚུན་དབར་དབང་རྩས་མཐུད་ནས་གནས་ཡོད།
མངལ་གནས་སྐབས་སྦྲུམ་སྲིང་གི་ཀླད་པའི་འཚར་ལོངས་འབྱུང་བ་དང་དེ་ཡང་ལུས་ཕུང་སྤྱིའི་
འཚར་ལོངས་ཀྱི་འགྲོས་དང་བསྟུན་ནས་ཕན་ཚུན་བརྡ་འཕྲིན་བརྗེ་ལེན་བྱེད་བཞིན་འཚར་ལོངས་འབྱུང་བ་དང་ལུས་ཕུང་སྤྱི་བཞིན་ཀླད་གནས་སོ་སོར་ནུས་པ་དང་ཁ་ཟས་སྐྱེལ་འདྲེན་ཆེད་ཁྲག་རྩའི་ཁེངས་ནས་ཡོད་ནའང་ད་ལྟའི་ཕུང་གྲུབ་ཀྱི་གོང་བུ་འདིའི་ནང་ཁྲག་རྩ་སོགས་གང་ཡང་མེད་པ་རེད། ཀླད་པ་དངོས་དང་གོང་བུ་འདི་གཉིས་བར་མི་འདྲ་བའི་ཆ་ཡོང་དོན་ནི་འཚར་ལོངས་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་མི་འདྲ་བ་དང་དེ་དང་འབྲེལ་བའི་སྐུལ་རྐྱེན་ཁྱད་པར་ཤོར་བས་ཡིན་ལུགས་ཤོད་བཞིན་ཡོད། ཚན་རིག་པ་ཚོས་དེ་སྔོན་མིག་དང་མཁལ་མ་ལ་སོགས་པའི་དོན་ལྔ་སྣོད་དྲུག་ཕལ་ཆེ་བ་མ་རྐང་ཕྲ་ཕུང་སྤྱད་ནས་བཟོ་སྐྲུན་བྱས་ཡོད་པ་དང་ད་ཆ་ལུས་ཀྱི་ཆ་ཤས་མགོ་རྙོག་ཆེ་ཤོས་ཡིན་པའི་ཀླད་པའི་གཟུགས་ལྟ་བུ་ཞིག་
ཀྱང་བཟོ་སྐྲུན་ཐུབ་ཡོད། དོན་སྙིང་སོགས་ལུས་ཀྱི་
ཆ་ཤས་རྣམས་དངོས་སུ་ཐབས་ལམ་འདིའི་ཐོག་
ནས་བཟོ་སྐྲུན་གྱིས་མཐར་མིའི་ལུས་པོའི་ནང་
བེད་སྤྱོད་དངོས་སུ་བྱེད་ཐུབ་པར་དུས་ཚོད་རིང་
པོ་འགོར་རྒྱུ་མིན་པའི་ཡིད་ཆེས་བྱེད་བཞིན་ཡོད་
ལ་ཐབས་ལམ་འདིའི་ཐོག་ནས་འཕེལ་སྐྱེད་ཀྱི་
དུས་སྐབས་དང་འབྲེལ་བའི་ནད་གཞི་མང་པོ་ཞིག་
གི་རྩ་བ་དང་དེ་དག་གདོང་ལེན་བྱེད་པའི་ཐབས་
ལམ་རྙེད་ཐུབ་པའི་རེ་བ་བྱེད་བཞིན་ཡོད། མ་ཟད་
རིགས་ལམ་ལྟར་བྱས་ན་དོན་ལྔ་སྣོད་དྲུག་སོགས་
སྲོག་ཆགས་ཤིག་གི་ལུས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཙམ་མ་ཡིན་
པར་སྲོག་ཆགས་ཆ་ཚང་བ་ཞིག་སྐྲུན་ཐུབ་དགོས་ཀྱི་ཡོད།
འོན་ཀྱང་དེ་ལྟ་བུའི་སྲོག་ཆགས་ཤིག་སྐྲུན་ཐུབ་པའི་དབང་དུ་གཏང་ནའང་སྤྱིར་བཟང་སྤྱོད་དང་ལྷག་པར་དུ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ལྟ་བ་དང་འགལ་མིན་ཐད་ཚན་རིག་དང་དེ་མིན་གྱི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་བགྲོ་གླེང་དང་རྩོད་པ་ལྷུག་པོ་བྱེད་བཞིན་ཡོད་ལ། ནང་པ་ཞིག་གིས་ངོས་ནས་བལྟས་ན་དེར་གནོད་ཚབས་ཆེ་བ་མཐོང་གི་མེད། རྣམ་ཤེས་ཀྱི་རྟེན་བྱེད་པའི་ལུས་ཀྱི་ཕུང་པོ་གང་ཡང་ངེས་པར་དུ་ཕ་མ་གཉིས་ཚང་དགོས་པ་དང་དེ་ཡང་ཕ་མ་གཉིས་ལུས་འབྲེལ་གྱི་ཐོག་ནས་ཡོང་དགོས་པའི་ངེས་པ་མེད་ལ། གལ་ཏེ་ལུས་ཀྱི་མ་རྐང་ཕྲ་ཕུང་གཅིག་ལས་རྣམ་ཤེས་ཀྱི་རྟེན་བྱེད་ཐུབ་པའི་ལུས་ཕུང་ཧྲིལ་པོ་ཞིག་བཟོ་ཐུབ་ན་དེ་ནི་རྒྱུན་ལྡན་ལྟར་སྲོག་ཆགས་

ཤིག་གི་སྐྱེ་བ་བླངས་པ་ཡིན་པས་འགལ་ཟླ་ཆེ་བ་མེད།

མ་རྐང་ཕྲ་ཕུང་ཞེས་པ་གང་རེད།
སྤྱིར་ང་ཚོའི་ལུས་པོའི་ནང་ཕྲ་ཕུང་གི་རིགས་མང་པོ་ཞིག་ཡོད་པ། དཔེར་ན། ཤ་རྒྱུས་ཀྱི་ཕྲ་ཕུང་
དང་། དབང་རྩའི་ཕྲ་ཕུང་། རུས་པའི་ཕྲ་ཕུང་། པགས་པའི་ཕྲ་ཕུང་། ཁྲག་གི་ཕྲ་ཕུང་སོགས་ཡིན་ལ་དེ་དག་ནི་རྣམ་པ་སོ་སོར་ཕྱེས་པའི་ཕྲ་ཕུང་སྟེ། རང་གི་རིགས་མཐུན་པའི་ཕྲ་ཕུང་ཁོ་ན་ལས་ཕྲ་ཕུང་གཞན་སྐྱེ་སྲིང་ཐུབ་ཀྱི་མེད། དེ་ནི་ཤ་རྒྱུས་ཀྱི་ཕྲ་ཕུང་ཞིག་ལས་ཤ་རྒྱུས་ཀྱི་ཕྲ་ཕུང་གསར་པ་སྐྱེ་བར་བྱེད་པ་ལས་དབང་རྩའི་ཕྲ་ཕུང་ལྟ་བུ་ཕྲ་ཕུང་རིགས་གཞན་སྐྱེ་བའི་རྒྱུ་བྱེད་ཐུབ་ཀྱི་མེད། འོན་ཀྱང་ཕྲ་ཕུང་གི་རིགས་འདི་དག་ཚང་མ་ཐོག་མར་ཕ་མའི་ཁམས་དཀར་དམར་གཉིས་ལས་བྱུང་བའི་ཕྲ་ཕུང་ཁེར་རྐྱང་གཅིག་ནས་བྱུང་ཡོད། དེར་བརྟེན་མངལ་གནས་ཀྱི་སྐབས་སུ་ཐོག་མར་དོན་ལྔ་སྣོད་དྲུག་སོགས་དབང་པོ་དང་ཡན་ལག་གང་ཡང་མ་དོད་པའི་ཤ་གོང་ཞིག་ལས་མེད་པ་དང་དེའི་གྲུབ་ བྱེད་ཀྱི་ཕྲ་ཕུང་མཐའ་དག་མ་འོངས་པར་པགས་པ་དང་དབང་རྩ་སོགས་ཀྱི་ ཕྲ་ཕུང་གི་རིགས་གང་ཡང་
འགྱུར་བའམ་རིགས་གང་གི་ཡང་རྒྱུ་ བྱེད་པའི་ནུས་པ་ཡོད་པ་
ཞིག་ཡིན་པས་དེ་ལྟ་བུའི་ཕྲ་ཕུང་ ལ་མ་རྐང་ཕྲ་ཕུང་ཞེས་
ཟེར་གྱི་ཡོད། མདོར་ན་མ་རྐང་ཕྲ་ ཕུང་ཞེས་པ་ནི་དབང་རྩ་
དང་ཤ་རྒྱུས་ལྟ་བུ་རྣམ་པ་སོ་སོར་ མ་ཕྱེས་པའི་རྒྱུ་གཞིའི་ཕྲ་
ཕུང་དེར་ཟེར་བ་དང་། ཁོར་ཡུག་ དང་སྐུལ་རྐྱེན་འདྲ་མིན་
འོག་གོང་འཁོད་ཕྲ་ཕུང་གི་རིགས་གང་ ཡང་འགྱུར་བའི་ནུས་པ་ཡོད་
པ་ཞིག་ལ་ཟེར་བ་ཡིན། སྤྱིར་མ་རྐང་ཕྲ་ཕུང་ ལ་རིགས་འགའ་ཞིག་ཡོད་པ་ལས་མངལ་གནས་སྐབས་ཀྱི་མ་རྐང་ཕྲ་ཕུང་ལ་མངལ་གནས་ཀྱི་མ་རྐང་ཕྲ་ཕུང་ཟེར་བ་དང་། དེ་མིན་ནར་སོན་གྱི་མིའི་ལུས་པོའི་ནང་དུ་ཡང་རུས་རྐང་སོགས་ལུས་ཀྱི་ཆ་ཤས་འདྲ་མིན་ནང་མ་རྐང་ཕྲ་ཕུང་རྙེད་ཐུབ། མ་རྐང་ཕྲ་ཕུང་ལ་ཚང་དགོས་པའི་ཁྱད་ཆོས་གཙོ་་བོ་གཉིས་ནི་རང་ཉིད་བསྐྱར་སྐྲུན་དང་ཕྲ་ཕུང་རིགས་གཞན་དུ་འགྱུར་ཐུབ་པའི་ནུས་པ་ཡོད་དགོས་པ་གཉིས་ཡིན། མ་རྐང་ཡིན་པའི་ཆ་རྐྱེན་ཚང་བ་གང་ཞིག་ལ་ཕྲ་ཕུང་རིགས་གཞན་དུ་འགྱུར་ཐུབ་པའི་ནུས་པ་ལ་ཚད་མི་འདྲ་བ་ཡོད་པ་སྟེ། དཔེར་ན། མངལ་སྦྲུམ་སྐབས་ཀྱི་མ་རྐང་ཕྲ་ཕུང་ལྟ་བུ་ཡིན་ན་ང་ཚོའི་ལུས་ཕུང་ནང་ཡོད་པའི་ཕྲ་ཕུང་གི་རིགས་གང་ཡང་འགྱུར་ཐུབ་ཀྱང་། དེ་མིན་ནར་སོན་མིའི་ལུས་པོའི་ནང་ཡོད་པའི་མ་རྐང་ཕྲ་ཕུང་འགའ་ཞིག་རང་དང་རིགས་ཉེ་བའི་ཕྲ་ཕུང་གི་རྣམ་པར་འགྱུར་ཐུབ་པ་ལས་བྱེད་ལས་རྩ་བ་ནས་ཐ་དད་ཡིན་པའི་ཕྲ་ཕུང་གི་རྣམ་པར་འགྱུར་མི་ཐུབ་པ་སོགས་ཚད་གཞི་འདྲ་མིན་ཡོད། ཚན་རིག་པས་མིའི་མངལ་སྦྲུམ་སྐབས་ཀྱི་མ་རྐང་ཕྲ་ཕུང་ཐོག་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༩༨ ནས་བརྟག་དཔྱད་བྱེད་བཞིན་ཡོད་པ་དང། ཁོང་ཚོས་ཕྲ་ཕུང་དེ་རིགས་ལོགས་སུ་དབྱེས་ནས་སྐྱེ་འཕེལ་ཆེད་དམིགས་བསལ་ཡོ་ཆས་ཀྱང་བསྐྲུན་ཡོད། སྤྱིར་མིའི་མངལ་སྦྲུམ་སྐབས་ཀྱི་མ་རྐང་ཕྲ་ཕུང་འདིས་ཚབས་ཆེའི་ནད་རིགས་མང་པོར་བཅོས་ཐུབ་པའི་ཡིད་ཆེས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ནའང་ད་ལྟའི་ཆར་ཉམས་ཞིབ་དེ་དག་ཐོག་མའི་གནས་སྐབས་སུ་ལྷག་ཡོད། འོན་ཀྱང་ལོ་མང་སྔོན་ནས་རྐང་མར་མ་རྐང་ཕྲ་ཕུང་དེ་ཁྲག་གི་འབྲས་ནད་དང་ཁྲག་གི་ནད་རིགས་གཞན་མང་པོ་བཅོས་ཐབས་ཆེད་བེད་སྤྱོད་བྱེད་བཞིན་ཡོད། རྐང་མར་མ་རྐང་ཕྲ་ཕུང་ནང་ཁྲག་སྐྲུན་ཐུབ་པའི་མ་རྐང་ཕྲ་ཕུང་དེ་ཡོད། ད་ལྟའི་ཆར་ཚན་རིག་པ་ཚོས་མ་རྐང་ཕྲ་ཕུང་རིགས་འདྲ་མིན་བེད་སྤྱོད་བྱས་ནས་ནད་རིགས་འདྲ་མིན་བཅོས་ཐུབ་མིན་ཐད་བརྟག་དཔྱད་བྱེད་བཞིན་ཡོད།

འགྲོ་བ་མིའི་སྤྱི་ཚོགས་ཕལ་ཆེ་བའི་ནང་བཟའ་ཟླ་རྐྱང་སྟེན་བྱེད་
པའི་ལམ་ལུགས་འདིར་ཚན་རིག་པ་ཚོས་ཡུན་རིང་ནས་བསམ་གཞིག་
དང་ཉམས་ཞིབ་བྱེད་བཞིན་ཡོད། སྤྱིར་འཕེལ་འགྱུར་གྱི་ལྟ་གྲུབ་ལྟར་
བྱས་ན་རང་གི་རིགས་རྒྱུན་ཁྱབ་སྤེལ་གཏོང་རྒྱུ་ནི་སྲོག་ལྡན་ཚོའི་བྱེད་ལས་དང་དགོས་དམིགས་གཙོ་བོ་ཡིན་སྟབས་སྐྱེས་ཕོ་ཞིག་ལ་མཚོན་ན་ཟླ་བོ་གཅིག་སྟེན་པ་མ་ཡིན་པར་སྐྱེས་མོ་གང་མང་དང་ལུས་འབྲེལ་གྱིས་འགྲོ་ཉུལ་བྱས་ཚེ་རང་གི་རིགས་རྒྱུན་གྱི་ས་བོན་འདེབས་འཛུགས་བྱེད་པའི་གོ་སྐབས་མང་བ་ཐོབ་ཀྱི་ཡོད། འོན་ཀྱང་དངོས་ཡོད་ནི་དེ་ལྟར་མ་ཡིན་པར་འགྲོ་བ་མིའི་སྤྱི་ཚོགས་ཕལ་ཆེ་བའི་ནང་མི་ཚོས་ཟླ་བོ་རྐྱང་སྟེན་གྱི་འཚོ་བ་སྐྱེལ་བཞིན་པ་དང་། མི་ཙམ་མ་ཡིན་པར་སེམས་ཅན་གཞན་གྱི་ནང་དུའང་ཟླ་བོ་རྐྱང་སྟེན་གྱི་ལམ་ལུགས་དར་ཁྱབ་ཆེ་ཤོས་ཡོད་པ་འདི་འཕེལ་འགྱུར་གྱི་རྩ་དོན་དང་རྒྱབ་འགལ་ལྟ་བུ་ཆགས་ཡོད། དེ་ཡང་འདབ་ཆགས་རིགས་ཕལ་ཆེ་བ་ཟླ་བོ་རྐྱང་སྟེན་ཡིན་པ་དང་། དམའ་རིམ་རིགས་འགའ་ཞིག་ཕུད་པའི་ནུ་གསོས་སེམས་ཅན་ཕལ་ཆེ་བས་ཀྱང་ཟླ་བོ་རྐྱང་སྟེན་གྱི་ལམ་ལུགས་དང་ལེན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དེ་ཡང་ཚན་རིག་པ་ཚོས་འདོད་ཚུལ་ལྟར་བྱས་ཚེ་ལམ་ལུགས་འདི་མཐོ་རིམ་སྲོག་ཆགས་དར་ནས་ཡུན་རིང་གི་རྗེས་སུ་བྱུང་བ་ཞིག་དང་། འཕེལ་འགྱུར་དང་རྒྱབ་འགལ་ལྟ་བུའི་ལམ་ལུགས་འདི་དར་དགོས་དོན་ཐད་བསམ་གཞིག་བྱེད་

སྐབས་ཁོང་ཚོས་གྲུབ་དོན་གཙོ་བོ་གསུམ་ཤོད་ཀྱི་ཡོད།
དང་པོ། འཚོ་གནས་ཆེད་ཁོང་ཚོ་གང་སར་འགྲོ་འོང་བྱེད་དགོས་
པས་ཟླ་བོ་གཅིག་ལས་སྲུང་སྐྱོབ་མི་ཐུབ་པས་ཡིན་པ།
གཉིས་པ། རང་གི་རིགས་རྒྱུན་ཁྱེར་བའི་ཕྲུ་གུ་ཚོ་སྐྱེས་ཕོ་གཞན་ལས་སྲུང་སྐྱོབ་ཐུབ་ཆེད་ཡིན་པ། དེ་ཡང་མི་རྒོད་སོགས་མཐོ་རིམ་རིགས་མང་པོ་ཞིག་གི་ནང་དབང་ཤེད་ཆེ་བའི་སྐྱེས་ཕོ་ཚོས་སྐྱེས་ཕོ་གཞན་གྱི་ཕྲུ་གུ་དམར་གསོད་གཏོང་བ་དང་དེའི་དམིགས་ཡུལ་ནི་ཕྲུ་གུ་མེད་ན་ནུ་མ་ནུ་མཁན་མེད་པས་སྐྱེས་མོ་ཚོར་སླར་ཡང་ཕྲུ་གུ་འཁོར་ཐུབ་པའི་གནས་བབ་གང་མགྱོགས་ཡོང་བ་དང་། དེ་ལྟར་བྱུང་ཚེ་རང་གི་རིགས་རྒྱུན་ཁྱེར་བའི་ཕྲུ་གུ་སྐྱེ་སྲིང་བྱེད་ཐུབ་པས་ཡིན།
གསུམ་པ། རང་གི་རིགས་རྒྱུན་ཁྱེར་བའི་ཕྲུ་གུ་གསོ་སྐྱོང་ལེགས་པོ་ཡོང་ཐུབ་པ། གལ་ཏེ་ཟླ་བོ་རྐྱང་སྟེན་མ་ཡིན་པར་སྐྱེས་པོ་གཅིག་ལ་རང་གི་རིགས་རྒྱུན་ཁྱེར་བའི་ཕྲུ་གུ་མང་པོ་ཡོད་ཚེ་དེ་དག་གསོ་སྐྱོང་བས་ཟླ་བོ་རྐྱང་སྟེན་གྱི་ལམ་ལུགས་སྟབས་བདེ་བ་དང་གསོ་སྐྱོང་བྱེད་བདེ་བས་མེས་པོ་ཚོས་དང་ལེན་བྱས་པ་འདོད་ཀྱི་ཡོད། ཚན་རིག་པ་འགའ་ཞིག་གིས་གོང་གི་རྐྱེན་དེ་དག་གཅིག་ཙམ་བདེན་པ་མ་ཡིན་པར་རྒྱུ་མཚན་འདི་དག་དང་ཤེས་རྒྱུ་ལྷག་པའི་རྒྱུ་མཚན་གཞན་མང་པོ་ལ་བརྟེན་ནས་ལུགས་འདི་བྱུང་བ་འདོད་ཀྱི་ཡོད།

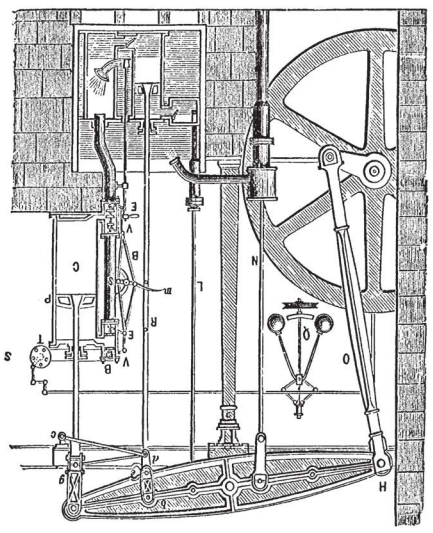

3 ཚན་རིགཚན་རིག་པ་ཁོང་སྤྱི་ལོ་ ༡༧༣༦ ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༡༩ ཉིན་དབྱིན་ཡུལ་དུ་་སྐྱེས་པ་དང་ཆུང་དུས་སློབ་གྲྭར་མུ་མཐུད་བསྐྱོད་རྒྱུའི་གོ་སྐབས་བྱུང་མེད། དེར་བརྟེན་དུས་ཚོད་ཕལ་ཆེ་བར་ནང་དུ་བསྡད་ནས་ཨ་མ་ལགས་ཀྱི་སར་ནས་འབྲི་ཀློག་སྦྱངས་པ་དང་། སློབ་གྲྭར་འགྲིམས་སྐབས་བཟོ་ལས་དང་ཨང་རྩིས་ལ་དོ་སྣང་དང་དེའི་ཐད་མངོན་གསལ་གྲུབ་འབྲས་བྱུང་ནའང་སྐབས་དེར་མི་མང་པོའི་དོ་སྣང་བྱེད་པའི་གྷི་རིག་དང་ལ་ཊིན་གྱི་སྐད་ཡིག་ལ་དོ་སྣང་དེ་ཙམ་བྱེད་ཀྱི་མེད། རང་ལོ་བཅོ་བརྒྱད་སྐབས་ཨ་མ་ལགས་ཚེ་ལས་འདས་པ་དང་པཱ་ལགས་ཀྱི་ཚོང་ལས་ཀྱང་ཁེ་འབབ་ཆེ་བ་མ་བྱུང་སྟབས་ལོ་གཅིག་རིང་དབྱིན་ཇིའི་རྒྱལ་ས་ལོན་ཌོན་དུ་འཕྲུལ་ཆས་བཟོ་ལས་སྦྱོང་དུ་ཕྱིན་པ་དང་། ཕྱིར་རང་ཡུལ་དུ་སླེབས་སྐབས་འཕྲུལ་ཆས་བཟོ་ཚོང་གི་ལས་གཞི་ཆུང་ངུ་གཞི་འགོ་བཙུགས་ནས་འཚོ་བ་སྐྱེལ་ཐབས་བྱས་ཡོད། ཁོང་གིས་གཙོ་བོ་རག་ལས་བཟོས་པའི་ཐིག་ཤིང་དང་མེ་ལོང། རྒྱང་ཤེལ་དང་། རླུང་ཁམས་ཀྱི་གནོན་ཤུགས་འཇལ་བྱེད་སོགས་གསར་བཟོ་དང་བཅོས་སྒྲིག་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། འོན་ཀྱང་མ་རིང་བར་ཁོང་ལ་གྷ་ལ་སི་གོ་གྲོང་འཁྱེར་གྱི་བཟོ་རིག་ཚོགས་པས་ཆོག་མཆན་མེད་པས་རྒྱུ་མཚན་འོག་ཁོའི་ཚོང་ལས་བཀག་འགོག་བྱས་པ་རེད། ཚོགས་པ་དེ་ནི་གྲོང་འཁྱེར་ནང་ཐོ་བ་སྤྱད་ནས་གཉེར་བའི་ལས་རིགས་སྟངས་འཛིན་བྱེད་མཁན་ཞིག་དང་འབྲེལ་ཡོད་ལས་གཞི་གང་གཉེར་ཡང་ཁོང་ཚོའི་ཆོག་མཆན་དང་ཁྲལ་ཆ་བསྡུ་སྒྲུབ་དགོས་ཀྱི་དགོས། འོན་ཀྱང་ལོ་བདུན་རིང་ཁོས་དེ་ལྟར་བྱས་མེད་པས་ཚོང་ལས་མུ་མཐུད་བྱེད་མ་བཅུག་པ་རེད།
འོན་ཀྱང་མི་རིང་བར་ས་གནས་དེའི་གཙུག་ལག་སློབ་
གཉེར་ཁང་དུ་སྐར་དཔྱད་ཀྱི་ཡོ་ཆས་མང་པོ་ཞིག་མཁོ་སྒྲུབ་བྱས་

ཡོད་པ་དང་འཕྲུལ་ཆས་དེ་
རིགས་བཀོལ་སྤྱོད་
བྱེད་མཁན་གྱི་
ཆེད་ལས་མི་སྣ་
དགོས་སྟབས་
ཇེམ་སི་ཝ་ཊ་
ལགས་སུ་རེ་སྐུལ་ཞུས་པ་
ལྟར་ཡོ་ཆས་དེ་དག་མི་རིང་
བར་བཀོད་སྒྲིག་དང་བཀོལ་
སྤྱོད་ཐུབ་པ་བྱུང་ཡོད། ལས་ཞོར་
དུ་གཙུག་ལག་ཁང་དེའི་ནང་ཡོད་པའི་
ཚན་རིག་གི་སློབ་དཔོན་གསུམ་
དང་འབྲེལ་བ་དམ་ཟབ་བྱུང་སྟེ་
ཁོང་ཚོའི་དགོས་མཁོ་ལྟར་སློབ་
གྲྭའི་ས་ཁྱོན་ནང་དུ་སྒེར་གྱི་ལས་
གྲྭ་ཆུང་ངུ་ཞིག་འཛུགས་རྒྱུའི་གོ་
སྐབས་བྱུང་ཡོད།
ཐོག་མར་ཁོའི་ལས་འགན་ནི་
གཙུག་ལག་སློབ་གྲྭ་དེའི་ནང་
བཀོལ་སྤྱོད་བྱེད་པའི་ཚན་རིག་
གི་ཡོ་ཆས་རྣམས་བཟོ་བཅོས་དང་
ཉར་ཚགས་བྱེད་རྒྱུ་ཡིན་ནའང་ཞོར་དུ་མི་སྒེར་གཞན་དང་མཉམ་ལས་ཀྱི་ཐོག་ནས་རོལ་ཆ་མཚོན་པའི་ཡོ་ཆས་མང་པོ་ཞིག་གསར་བཟོ་དང་ཚོང་འགྲིམ་བྱེད་པའི་གོ་སྐབས་བྱུང་བ་རེད།
སྤྱི་ལོ་ ༡༧༥༩ ལོར་ཁོང་གིས་ཆུ་རླངས་ཨིན་ཇིན་ steam
engine ཐོག་བརྟག་དཔྱད་བྱེད་འགོ་བཙུགས། སྐབས་དེར་བཀོལ་སྤྱོད་བྱེད་བཞིན་པའི་ཨིན་ཇིན་ནི་ལོ་ལྔ་བཅུའི་སྔོན་དུ་གསར་བཟོ་བྱས་པ་ཞིག་དང་ཁོང་གིས་ཨིན་ཇིན་དེ་ཡར་རྒྱས་གཏོང་ཐབས་ཐད་ཕྱག་ལས་གནང་ནའང་དང་ཐོག་གྲུབ་འབྲས་ཆེ་བ་བྱུང་མེད། སྐབས་དེར་ཆུ་རླངས་ཨིན་ཇིན་གྱི་བཟོ་བཀོད་ནི་ཆེས་ཐོག་མའི་དུས་དང་བཟོ་

བཀོད་དེའི་རིག་པའི་རྒྱབ་
རྟེན་ཚ་ཤུགས་རིག་པའི་
གཏན་ཁྲིམས་དང་
འགྲོ་ལུགས་ཁག་
དེ་ནས་ལོ་བརྒྱའི་
རྗེས་སུ་བྱུང་བ་ཞིག་རེད།
སྤྱི་ལོ་ ༡༧༧༦ ལོར་ཚོང་ལས་ཆེད་བཀོལ་སྤྱོད་བྱེད་པའི་
ཨིན་ཇིན་ཐོག་མ་ལེགས་གྲུབ་བྱུང་ཡོད། ཐོག་མའི་ཨིན་ཇིན་
དེ་དག་ས་འོག་ནས་ཆུ་འཐེན་བྱེད་ཙམ་དུ་བེད་སྤྱོད་བྱས་པ་དང་རྗེས་ཀྱི་ལོ་ལྔ་ཙམ་གྱི་ནང་ཁོང་གི་གསར་གཏོད་བྱས་པའི་ཨིན་ཇིན་དེ་ས་གནས་མང་པོར་གསར་འཛུགས་དང་གཙོ་བོ་གཏེར་ཁ་སྔོག་ཡུལ་དུ་འཁྱིལ་བའི་ཆུ་རྣམས་ཕྱིར་འདོན་ཆེད་བཀོལ་སྤྱོད་
བྱུང་ཡོད། ཨིན་ཇིན་འདི་དག་ཕལ་ཆེ་བ་ཁོང་རང་ངོས་
ནས་བཟོས་པ་ཞིག་མིན་ཡང་ཁོང་གི་ཆོག་མཆན་དང་
ལམ་སྟོན་འོག་བཟོ་སྐྲུན་པ་གཞན་ཚོས་ཁོང་གི་བཟོ་བཀོད་
གཞིར་བཞག་གིས་གསར་བཟོ་བྱས་པ་ཞིག་ཡིན། རྗེས་
ཀྱི་ལོ་ཤས་ནང་ཁོང་གིས་ཆུ་རླངས་ཨིན་ཇིན་ཐོག་ཡར་
རྒྱས་རིམ་པ་བཞིན་གཏོང་ཐུབ་པ་བྱུང་བ་དང་ཨིན་ཇིན་དེ་
དག་ཚོང་འགྲེམས་ལེགས་པོ་བྱུང་ནའང་དུས་དེ་ཙམ་དུ་ཆུ་
རླངས་ཨིན་ཇིན་བཟོ་སྐྲུན་བྱེད་མཁན་གཞན་མང་པོ་བྱུང་
བ་དང་དེ་དག་ཕལ་ཆེ་བ་ཁོང་གི་བཟོ་བཀོད་ལ་དཔེ་བཤུ་
བྱས་པ་ཤ་སྟག་ཡིན་པས་ཁྲིམས་གཏུགས་ཡང་ཡང་བྱེད་དགོས་བྱུང་བ་དང་། དཔལ་འབྱོར་དང་དུས་ཚོད་གཉིས་ཀའི་འགྲོ་གྲོན་ཆེ་བའི་ཁྲིམས་གཏུགས་ཡུན་རིང་རྗེས་བདག་དབང་ཕལ་ཆེ་བའི་རྒྱལ་ཁ་ཐོབ་ནའང་ཁྲིམས་ཁང་ནས་ཐག་གཅོད་བྱས་པའི་གུན་གསབ་མ་དངུལ་ཆ་ཚང་ནམ་ཡང་ལེན་ཐུབ་མེད། དེ་བཞིན་ཁོང་ནི་དཔར་གློག་འཕྲུལ་ཆས་དང་རྫས་སྦྱོར་རིག་པའི་ཐད་ལ་ཡང་ཉམས་ཞིབ་དང་གསར་གཏོད གནང་མྱོང་མཁན་ཞིག་ཡིན། སྤྱི་ལོ་ ༡༨༡༩ ཟླ་ ༨ ཚེས་ ༢༥ ཉིན་ཁོང་ཚེ་ལས་འདས་པ་དང་། ང་བཟོ་གྲྭ་དང་འཕྲུལ་ལས་ཡར་རྒྱས་གོང་འཕེལ་བྱུང་བའི་བརྒྱུད་རིམ་ཁྲོད་ཁོང་གི་བྱས་རྗེས་ཆེན་པོ་བཞག་ཡོད།

འཛམ་གླིང་དམག་ཆེན་གཉིས་པའི་སྐབས་ཨ་རིས་ཉི་ཧོང་གྲོང་ཁྱེར་གཉིས་ཐོག་རྡུལ་ཕྲན་མཚོན་ཆ་དབྱུགས་ཏེ་མི་རྒྱུ་གཉིས་ལ་འཕྲལ་ཕུགས་ཀྱི་གོད་ཆག་ཆེན་པོ་ཕོག་འཇུག་པར་བརྟེན་ཚོགས་པ་དང་མི་སྒེར་མང་པོས་འཛམ་གླིང་ཐོག་རྡུལ་ཕྲན་མཚོན་ཆ་རྩ་མེད་
གཏོང་དགོས་ལུགས་ཀྱི་སྐད་འབོད་སོགས་ལས་འགུལ་འདྲ་མིན་
ཞིག་སྤེལ་དང་སྤེལ་བཞིན་ཡོད་ལ། རྡུལ་ཕྲན་མཚོན་ཆ་ཞེས་པ་ཐོས་
སྐབས་མི་ཕལ་ཆེ་བའི་བསམ་པར་དེ་ནི་འགྲོ་བ་མི་གཙོས་པའི་སེམས་
ཅན་སྤྱི་དང་གོ་ལ་འདིའི་སྣོད་བཅུད་གཉིས་ལ་གནོད་འཚེ་ལས་ཕན་
གང་ཡང་མེད་པའི་དངོས་པོ་ཞིག་ལ་འདོད་ཀྱི་ཡོད།
འོན་ཀྱང་ཚན་རིག་པ་འགའ་ཞིག་གི་འདོད་ཚུལ་ལྟར་ན་རྡུལ་ཕྲན་མཚོན་ཆའི་གནོད་འཚེ་ཆེ་བ་
བཞིན་གནས་སྐབས་འགའ་ཞིག་འོག་གོ་ལ་ཧྲིལ་པོར་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་པའི་ནུས་པ་ཡང་རྡུལ་ཕྲན་མཚོན་ཆ་ཁོ་ནར་ཡོད་པས་དེ་དག་རྩ་མེད་བཟོ་མི་རུང་བ་འདོད་ཀྱི་ཡོད། དེ་ཡང་ཉི་མའི་ཁྱིམ་རྒྱུད་ཀྱི་བར་སྣང་ཁྲོད་འཁྱམ་འཆམ་ཉུལ་བྱེད་པའི་བྲག་རྡོ་ཆེ་ཆུང་སྣ་ཚོགས་ཡོད་པ་དང་། འགའ་ཞིག་སའི་གོ་ལའི་རླུང་ཁམས་ནང་འཛུལ་ནས་ས་ཐོག་ཏུ་ལྷུང་བའི་གནས་སྟངས་ཡོང་གི་ཡོད། བྲག་རྡོ་ཆུང་ངུའི་རིགས་ཡིན་ཚེ་གོ་ལའི་རླུང་ཁམས་བརྒྱུད་སྐྱོད་སྐབས་བརྡར་འགོག་གི་ནུས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འཚིག་ཟད་འགྲོ་ནའང་ཆེ་བ་རྣམས་འཚིག་ཟད་འགྲོ་མི་ཐུབ་པར་ས་ཐོག་ལྷུང་སྟེ་མི་ཟོག་སེམས་ཅན་ཚོར་གནོད་འཚེ་ཆེན་པོ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དེ་ལྟ་བུའི་བྲག་རྡོ་གོ་ལའི་ཐོག་ལྷུང་བ་རྒྱུན་དུ་མཐོང་རྒྱུ་ཡོད་ལ། དེ་དག་བར་སྣང་ནང་སྐྱོད་སྐབས་སྐར་མདའ་དང་ས་ཐོག་ལྷུང་བའི་ལྷག་ཤུལ་ལ་སྐར་རྡོ་ཟེར་གྱི་ཡོད། དེ་སྔ་ ༢༠༡༢ ལོར་བྲག་རྡོ་ཆེན་པོ་ཞིག་བར་སྣང་

བརྒྱུད་ཡོང་སྐབས་ཨུ་རུ་སུའི་མཁའ་ཐོག་ཏུ་གས་ཐོར་བྱུང་ཏེ་དེའི་ཆགས་ཧྲུག་གིས་མི་ཆིག་སྟོང་ལྔ་བརྒྱ་ལྷག་ལ་སྨས་སྐྱོན་བཏང་ཡོད། ཚན་རིག་པ་ཚོས་སྔ་ཕྱི་ཙམ་ལས་བྲག་རྡོ་དེ་ལས་ཀྱང་ཆེ་བ་ཞིག་གོ་ལ་དང་གདོང་ཐུག་བྱེད་ངེས་ཡིན་པ་དང་སྐབས་དེར་ང་ཚོར་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་པའི་ལག་ཆ་གཅིག་པོ་ནི་རྡུལ་ཕྲན་མཚོན་ཆ་
འཐོགས་པའི་འཕུར་མདའ་ཙམ་ལས་གཞན་མེད་པ་འདོད་ཀྱི་ཡོད།
གལ་ཏེ་ཞིང་ཚད་མི་ཊར་སུམ་བརྒྱ་ཡོད་པའི་སྐར་རྡོ་ཞིག་ས་ཐོག་
ལྷུང་ཚེ་དེ་ནི་སྔར་དམག་ཆེན་གཉིས་པའི་སྐབས་ཉི་ཧོང་གི་གྲོང་
ཁྱེར་ཧི་རོ་ཤི་མར་འཕངས་པའི་ཨ་རིའི་རྡུལ་ཕྲན་མཚོན་ཆ་ལས་
ལྡབ་ཆིག་འབུམ་ལྔ་ཁྲིའི་གནོད་ཚབས་ཆེ་བ་ཡོད་པས་གོ་ལ་ཧྲིལ་
པོར་ཚེ་སྲོག་གི་འགྲོ་བ་སྟོང་སྲིད་པའི་ཉེན་ཁ་སྐྲུན་སྲིད། འོན་ཀྱང་དེ་ལྟ་བུའི་བྲག་རྡོ་ཞིག་ཡོང་བ་སྔོན་ཚུད་ནས་ཤེས་ཚོར་བྱུང་ཚེ་རྡུལ་ཕྲན་མཚོན་ཆ་འཐོགས་པའི་འཕུར་མདའ་བཏང་ནས་གོ་ལའི་རླུང་ཁམས་ཕྱི་རོལ་ཏུ་གཤིག་གཏོར་བྱེད་པའམ་བྲག་རྡོ་དེའི་ཁ་ཕྱོགས་བསྒྱུར་ནས་གོ་ལར་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་ཐུབ། གོ་ལའི་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་དེ་ལྟ་བུའི་བྲག་རྡོ་མང་པོ་ས་ཐོག་ཏུ་ལྷུང་མྱོང་བ་དང་དེའི་རྐྱེན་པས་སྔར་ཡོད་ཚེ་སྲོག་གི་འགྲོ་བ་མང་དག་ཅིག་རྩ་སྟོང་ཕྱིན་པའི་ཤུལ་མཐོང་རྒྱུ་ཡོད། ད་ལྟའི་གནས་བབ་ལྟར་ན་རྡུལ་ཕྲན་འཐོགས་པའི་འཕུར་མདའ་ཞིག་གཏོང་བར་ཨ་སྒོར་ས་ཡ་ལྔ་བརྒྱ་ཙམ་ལས་མི་འགྲོ་བས་དེ་ནི་འཛམ་གླིང་ཐོག་མི་སྒེར་མང་པོ་ཞིག་གི་ལོ་རེའི་ཡོང་འབབ་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཆུང་ངུ་ཞིག་ཡིན། གོ་ལ་སྤྱིའི་བདེ་འཇགས་ཀྱི་ཆེད་དུ་མ་དངུལ་དེ་ཙམ་ཞིག་གཏོང་རྒྱུ་ནི་རྒྱུ་མཚན་ལྡན་པ་རེད།

རྡུལ་ཕྲན་མཚོན་ཆ།

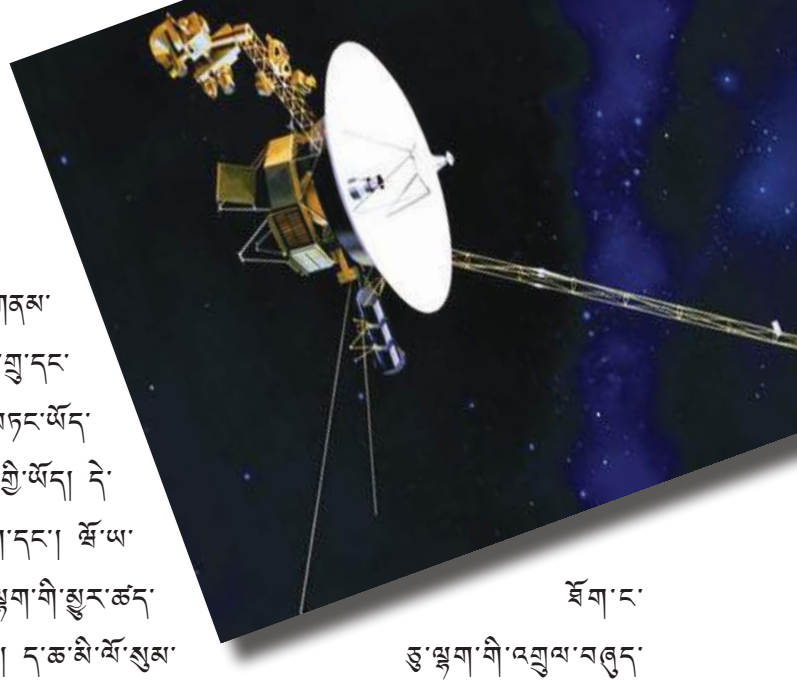

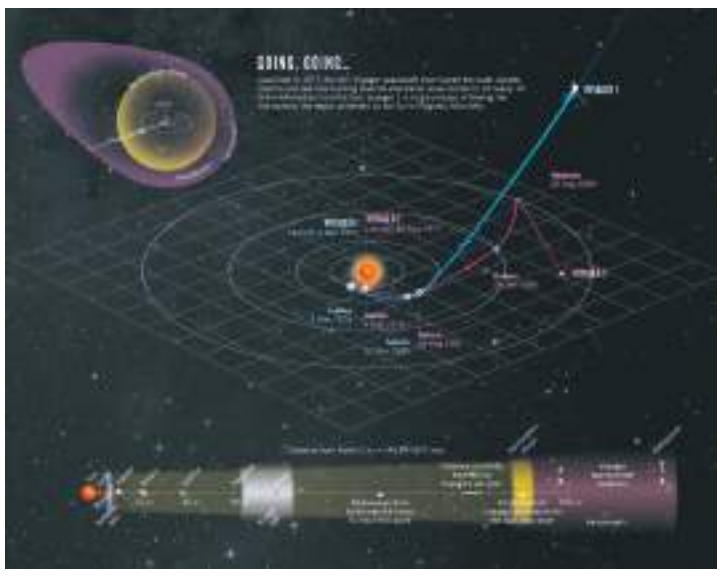

ཚན་རིག 4

གང་འབྱུང་བ།
སྒོ་ང་ཡར་འཕར་གྱི་རེད། དེ་ནས་མཐོ་ཚད་རིམ་བཞིན་ཆེ་རུ་གཏང་ནས་མར་ལྷུང་འཇུག་སྐབས་སྒོ་ང་དེ་ཡར་ཚད་མཐོ་ཤོས་ཇི་ཙམ་བར་འཕར་ཐུབ་མིན་ལྟོས། དེ་སྔོན་ཆུའི་ནང་སྦངས་ཡོད་པའི་སྒོ་ང་དེར་འཕར་ཐུབ་མིན་བལྟས་ན་གང་འབྱུང་སྲིད་དམ། བརྟག་དཔྱད་བྱོས།

ཚན་རིག

Tshen-Rig (Science Deptt)
Library Of Tibetan Works &Archives
Gangchen kyishong,
Dharamsala -176215.
(H.P.) INDIA.
Phone: +91-9218422467 Email:science@ltwa.net
Visit us at: www.ltwa.net
For subscribtions, inquiries, submissions kindly contact
us at the above address.

སློབ་སྟོན་པ།
དགེ་བཤེས་ལྷག་རྡོར།
ན་ག་སངས་རྒྱས་བསྟན་དར།
རྩོམ་སྒྲིག་པ།
རྩོམ་སྒྲིག་ལས་རོགས།

ཀརྨ་ཐུབ་བསྟན།

བསྟན་འཛིན་དཔལ་སྒྲོན།

འཕར་ལྡིང་བྱེད་ཐུབ་པའི་སྒོ་ང་། ཝོ་ཡ་ཇར།

བརྟག་དཔྱད་ཀྱི་ཡོ་ཆས་དགོས་པ།
སྒོ་ང་། ཆུ། ཚུའུ། གློག་བཞུ། ཕོར་པ།

༦

༨

༡ སྒོ་ང་རྗེན་པ་ཆ་ཚང་ཞིག་ཆུའི་ཁེངས་
པའི་ཕོར་པ་ཞིག་གི་ནང་ཞོག

༢

༣

༤

༥

དེ་བཞིན་སྒོ་ང་རྗེན་པ་ཆ་ཚང་གཞན་ཞིག་ཚུའུ་ཡི་
ཁེངས་པའི་ཕོར་པ་ཞིག་གི་ནང་བླུགས།

སྒོ་ང་དེ་གཉིས་གསར་རྙིང་དང་རྒྱུ་ཆ་
སོགས་གཅིག་པ་ཡིན་དགོས། དེ་ལྟར་ཆུ་
ཚོད་ཁ་ཤས་རིང་འཇོག་དགོས།

༧

དེ་རྗེས་ཚུའུའི་ནང་སྦངས་པའི་སྒོ་ང་དེ་ཡར་བླངས་ནས་མཐོ་ཚད་རན་
ཙམ་ནས་མར་ཕོར་པ་ཞིག་གི་ནང་ལྷུང་འཇུག་དགོས།

ཁྱེད་ཀྱི་བསམ་པར་སྒོ་ངར་ག་རེ་འབྱུང་
གི་རེད་དམ། ཆག་གི་རེད་དམ།

སྒོ་ང་གཉིས་ཀ་ཉིན་ཤས་རིང་རང་གར་འཇོག་དགོས། དེ་རྗེས་
ཚུའུའི་ནང་སྦངས་པའི་སྒོ་ང་དེ་འོད་མེད་སའི་ཁང་པ་ཞིག་གི་
ནང་འཁྱེར་ནས་དེའི་ཐོག་གློག་བཞུ་སྤར་དགོས། ཁྱེད་ཀྱི་གང་
མཐོང་གི་རེད་དམ། འོད་ཕྱིར་ལྡོག་པ་མཐོང་གི་རེད།

སྒོ་ང་གཉིས་ལ་ལྟོས་དང་། དེ་གཉིས་ད་དུང་ཡང་གཅིག་
པ་སྣང་གི་འདུག་གམ། ཆུའི་ནང་ཡོད་པའི་སྒོ་ང་དེ་རང་
འཇག་ཡིན་ནའང་ཚུའུའི་ནང་ཡོད་པའི་སྒོ་ང་དེ་རང་སོར་
བསྡད་མེད། ཚུའུའི་ནང་གི་སྒོ་ངའི་པགས་པ་སྔར་བཞིན་མ་
ཡིན་པར་སོབ་ཏོ་ཆགས་ཡོད། ཚུའུའི་ནང་ཡོད་པའི་སྐྱུར་གྱིས་
སྒོང་ལྤགས་ནང་ཡོད་པའི་ཁལ་ཤེམ་ཀར་བོ་ནེ་ཊ་ཞུར་པའམ་སིམ་དུ་འཇུག་ཡོད།

ཚུའུ་ནང་གི་སྒོ་ངར་ད་དུང་ཡང་པགས་པ་
མཐོང་རྒྱུ་འདུག་གམ། ལག་པས་རེག་ན་ད་
ཆ་འགྱིག་གི་སྤོ་ལོ་ལྟ་བུ་ཚོར་གྱི་རེད།

དེ་ལྟར་འབྱུང་དོན་གང་ཡིན།
• སྒོ་ང་ཚུའུ་ནང་སྦང་སྐབས་དེའི་པགས་པའི་ནང་རྫས་འགྱུར་ཕྱིན་ཡོད།
• ཚུའུ་ནི་སྐྱུར་གཞི་ཅན་གྱི་གཤེར་ཁུ་ཞིག་ཡིན་སྟབས་དེ་སྒོང་ལྤགས་ནང་ཡོད་པའི་ཀལ་ཤེམ་ཀར་བོ་ནེ་ཌ་དང་འདྲེས་སྦྱོར་གྱིས་པགས་པའི་ནང་ཡོད་པའི་ཀལ་ ཤེམ་ཆུའི་ནང་ཕྱིར་སིམ་འཇུག་ཡོད་པས་པགས་པ་སོབ་ཏོར་གྱུར་བ་རེད།
• ཀལ་ཤེམ་ཕྱིར་འདོན་གྱི་སོབ་ཏོར་འགྱུར་འཇུག་པའི་བྱ་ཐབས་འདིར་ཀལ་ཤེམ་མེད་པར་བཟོ་བའམ་ཌི་ཀལ་སི་ཕི་ཀེ་ཤོན་ཟེར་གྱི་ཡོད།
• ཆུའི་ནང་ཡོད་པའི་སྒོ་ངར་རྫས་འགྱུར་གང་ཡང་མ་ཐེབས་པས་དེ་དེ་བཞིན་དུ་ལྷག་པ་རེད།

ཝོ་ཡ་ཇར་ Voyager ཞེས་པ་ནི་ཨ་རིའི་གནམ་
རིག་ཚོགས་པས་བཟོས་པའི་མི་མེད་མཁའ་གྲུ་དང་
ད་བར་སྔ་རྗེས་སུ་ཝོ་ཡ་ཇར་ཐེངས་གཉིས་བཏང་ཡོད་
པ་ལས་ཝོ་ཡ་ཇར་དང་པོ་དང་གཉིས་པ་ཟེར་གྱི་ཡོད། དེ་
གཉིས་ཀ་སྤྱི་ལོ་༡༩༧༧ ལོར་བཏང་བ་ཞིག་དང་། ཝོ་ཡ་
ཇར་དང་པོ་ནི་ལོ་རེར་སྤྱི་ལེ་ས་ཡ་ལྔ་བརྒྱ་ལྷག་གི་མྱུར་ཚད་ ཐོག་ང་ཚོ་ལས་ཐག་ཇི་རིང་དུ་བསྐྱོད་བཞིན་ཡོད་ལ། ད་ཆ་མི་ལོ་སུམ་ ཅུ་ལྷག་གི་འགྲུལ་བཞུད་རྗེས་སའི་གོ་ལ་ནས་སྤྱི་ལེ་ཐེར་འབུམ་བཅོ་བརྒྱད་དང་གྲངས་ཆུང་ གཉིས་ཀྱི་སར་སླེབས་ཡོད།
གནས་དེ་ནི་ཉི་མའི་ཁྱིམ་བརྒྱུད་ཀྱི་ཕྱི་རོལ་གནས་པའི་སྟོང་སང་གི་བར་སྣང་ཞིག་དང་། དེ་བཞིན་དུ་མཁའ་གྲུ་འདི་ནི་སའི་གོ་ལ་ནས་རྒྱང་ཐག་རིང་ཤོས་སུ་གནས་པའི་མིས་བཟོས་དངོས་གཟུགས་དེ་ཆགས་ཡོད། མཁའ་གྲུ་འདི་གཉིས་ཀྱི་ཐོག་མའི་དམིགས་ཡུལ་ནི་ཉི་མའི་ཁྱིམ་རྒྱུད་ཀྱི་གཟའ་གླིང་ཕྱི་མ་ཚོར་དཔྱད་ཞིབ་ཆེད་ཡིན་ནའང་ད་ཆ་ལས་འགན་དེ་དག་ལེགས་གྲུབ་རྗེས་མུ་མཐུད་ས་གནས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་ཕྱིར་གཏོང་བྱེད་བཞིན་ཡོད། འདས་པའི་དུས་ཡུན་དེ་དག་རིང་མཁའ་གྲུ་གཉིས་པོས་ཉི་མའི་ཁྱིམ་རྒྱུད་ཀྱི་གཟའ་གླིང་ཕྱི་མ་ཡོད་ཚད་ཐོག་སྐོར་སྐྱོད་དང་པར་ལེན་བྱས་པ་མ་ཟད་དེ་གཉིས་ཀྱི་པར་དང་དཔྱད་ཐོར་བལྟས་ནས་ཟླ་བའམ་འཁོར་སྐར་ཉི་ཤུ་རྩ་གསུམ་གསར་རྙེད་བྱུང་ཡོད། མ་ཟད་ད་ཆ་མཐོང་ཆོས་སུ་གྱུར་བའི་གཟའ་ཕུར་བུ་དང་སྤེན་པ། རྣམ་རྒྱལ་དང་མཚོ་རྒྱལ་སོགས་ཀྱི་པར་རིས་མང་པོ་ཞིག་མཁའ་གྲུ་འདི་གཉིས་ཀྱིས་ཕྱིར་གཏོང་བྱས་པ་རེད།
མཁའ་གྲུ་དེ་དག་རེ་རེའི་ནང་འཛམ་གླིང་གི་སྐད་རིགས་མི་འདྲ་བ་ ༥༦ གི་དཔེ་མཚོན་སྒྲ་འཇུག་དང་། དེ་མིན་རང་བྱུང་གི་སྒྲ་དང་། སའི་གོ་ལའི་ས་བཀྲ་དང་པར་རིས་སོགས་བསྐུར་ཡོད།
ཡུན་རིང་བར་ཚན་རིག་པ་ཚོས་ཝོ་ཡ་ཇར་དང་པོ་དེ་བཞིན་ཉི་མའི་ཁྱིམ་རྒྱུད་ཀྱི་མཐའ་ལས་ཕྱིར་བརྒལ་ཟིན་མིན་སྐོར་རྩོད་པ་མང་དུ་བྱུང་ཡོད་
ནའང་ད་ཆ་རྩོད་མེད་ཐོག་ཉི་མའི་
ཁྱིམ་རྒྱུད་ཀྱི་ར་བ་ལས་ཕྱི་རོལ་
བརྒལ་ཟིན་པར་ངོས་འཛིན་དང་
དེར་དཔང་རྟགས་མང་པོ་ཞིག་
རྙེད་ཡོད་པ་ཤོད་བཞིན་ཡོད། དེ་
ལས་གཙོ་བོ་ནི་སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༢ ཟླ་
༣ པའི་ནང་ཉི་མའི་ངོས་སུ་འབར་
གས་ཆེན་པོ་ཞིག་བྱུང་བ་དེས་
བེམ་རྫས་མང་དག་ཅིག་ཕྱིར་བར་
སྣང་ནང་བཏང་ཡོད། ཟླ་ངོ་བཅུ་
གསུམ་གྱི་རྗེས་ཏེ་སྔ་ལོའི་ཟླ་བ་བཞི་པའི་ནང་ཝོ་ཡ་ཇར་དང་པོ་དང་འཕྲད་སྐབས་དེའི་ཉེ་འཁོར་དུ་ཡོད་པའི་པི་ལ་ས་མ་རྡུལ་རྣམས་འདར་འགུལ་བྱེད་འཇུག་པའི་རླབས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་ཕྱིར་འཛམ་གླིང་ལ་བཏང་ཡོད། ཕྱིར་གཏོང་བྱས་པའི་རླབས་ལ་བརྟག་སྐབས་གནས་དེའི་པི་ལ་ས་མའི་སྟུག་ཚད་ནི་ཉི་མའི་ཁྱིམ་རྒྱུད་ནང་གི་པི་ལ་སི་མའི་སྟུག་ཚད་ལས་ལྡབ་བཞི་བཅུའི་ཆེ་བ་རྙེད་པ་དེས་ཝོ་ཡ་ཇར་དང་པོ་དེ་བཞིན་ཉི་མའི་ཁྱིམ་རྒྱུད་ཀྱི་ཕྱི་རོལ་ཏུ་སླེབས་པ་བསྟན་ཡོད་པར་ངོས་འཛིན་བྱེད་བཞིན་ཡོད། མཁའ་གྲུ་འདི་གཉིས་མུ་མཐུད་སྟོང་སང་གི་བར་སྣང་ནང་ང་ཚོ་ལས་རྒྱང་ཐག་ཇི་རིང་དུ་སྐྱོད་བཞིན་ཡོད་པ་ཡིན།